

СТ А Н О В И Щ Е

от проф. д.ф.н. Юлияна Иванова Стоянова

по конкурса за заемане на академичната длъжност *професор* в направление **2.1 Филология (Фонетика и фонология (английски език))**, обявен в ДВ, бр. 30 от **15.04.2022**

Доц. д-р Снежина Любозарова Димитрова е единствен кандидат в обявения конкурс за заемане на академичната длъжност професор по научната специалност **2.1. Филология (Фонетика и фонология (английски език))** в Катедрата по англицистика и американистика към Факултета по класически и нови филологии на СУ „Св. Климент Охридски“.

Развитието на доц. д-р Снежина Димитрова като специалист в областта на английската фонетика и фонология е неразривно свързано със СУ „Св. Климент Охридски“, където тя през 1981 г. завършва специалността английска филология с втора специалност психология, а от 1991 преподава в Катедрата по англицистика и американистика: до 2007 г. работи в нея като асистент, старши и главен асистент, а от 2007 г. до момента е доцент по английска фонетика. През 1999 г. защитава успешно докторска дисертация на тема „Ритмична организация на английската и българската реч: съпоставително фонетично изследване“, която по-късно преработва и издава като монография („In Search of Speech Rhythm in Bulgarian (in comparison with English“, Sofia: Polis Publishers, 200 pp.).

Високата професионална квалификация на доц. д-р Снежина Димитрова се изгражда както в процеса на работата ѝ в СУ, така и при многобройните ѝ контакти с чуждестранни университети: Университета на Калифорния, Лос Анджелис: (с Фулбрайтова стипендия, 2013 г.) и университетите в Рединг (1997) и Единбург (септември 2005 – септември 2006; юни – август 2009), където е работила по научни проекти, свързани с изследване на прозодичната структура.

Дългогодишната преподавателска дейност на доц. д-р Снежина Димитрова се осъществява в трите степени на обучение: бакалавърска (Практическа фонетика 1 част и 2 част, Фонология, Варианти на говоримия английски език, Езици и култури на Шотландия, Увод в английското произношение за различни специалности); магистърска (Варианти на английското произношение за МП „Език и култура“) и докторска: тя е

научен ръководител на докторанти, трима от които са защитили успешно през последните две години, а двама все още работят по докторските си тези. Темите на защитените докторски дисертации са тясно свързани с прозодията в английски и български – областта на изследване, която разработва самата доц. д-р Снежина Димитрова. Следователно не би било пресилено да се твърди, че тя е поставила основите на собствена научна школа в английската и българската фонология – доста рядко явление в научния ни живот от последните десетилетия.

Бих желала да отделя внимание на проектната дейност, с която се ангажира доц. д-р Снежина Димитрова, тъй като тя е израз на нейния авторитет като учен, преподавател и организатор. В продължение на две десетилетия (от 2003-2022 г.) доц. Димитрова участва и ръководи двустранни проекти с Института по фонетика и Катедрата по езикознание и езикови технологии на Саарландския университет, Саарбрюкен, Германия; ръководител е и на катедрените проекти „Създаване на единна система от тестове по лингвистичните дисциплини“ (2012 г.), и „Ирландия и Европа: културни и литературни срещи“ (2015 г.).

За достойното място, което доц. д-р Снежина Димитрова заема между специалистите в областта на англицистиката свидетелства също така членството ѝ в престижни организации и съюзи: Международната фонетична асоциация (IPA) – от 1999 г.; Британската асоциация на академичните фонетици (ВААР) – от 2006 г.; Българското дружество на англицистите (БДА) – от създаването му през 1995 г. до момента, като през периода 2000 – 2005 г. е била негов секретар; Международната научна мрежа SProSig – от 2017 г.; била е член на Техническия и на Научния комитет на Международния конгрес по фонетични науки ICPHS (2007, 2011, 2015, 2019 г.), на Speech Prosody (2014 – 2022 г.), Interspeech (2014 – 2022 г.) и др., била е рецензент на доклади за тези научни форуми и за сп. „Phonetica“ (2016 г.) От 2000 до 2005 г. е секретар на Българското дружество за британски изследвания и член на управителния съвет на Фондацията за университетска англицистика и американистика ФУАА (2012 – 2018 г.).

В конкурса за професор доц. д-р Снежина Димитрова кандидатства с две монографии (едната от които е представена като хабилитационен труд: Dimitrova, Snezhina. Prosody in L2. Bulgarian-Accented English, Sofia: Polis Publishers, 2022, 174 pp., а другата е на базата на докторската ѝ дисертация: Dimitrova, Snezhina. In Search of Speech Rhythm in Bulgarian (in comparison with English), Sofia: Polis Publishers, 2022, 200 pp.); с 2 глави от колективни монографии и 11 студии и статии в научни сборници и списания. Към научните прояви на Снежина Димитрова трябва да добавим и четири рецензии,

публикувани в „Съпоставително езиковедие“, „Български език“ и The Linguist List, както и дейността ѝ като редактор на сборника „Нови направления в синхронната и диахронната фонетика и фонология“ (2016) и участието ѝ в 12 престижни научни форуми, повечето от които проведени извън България (Дрезден, Лисабон, Канбера, Глазгоу, Саарбрюкен, Барселона, Познан др.).

Разнообразната научна продукция, представена за участие в настоящия конкурс, обхваща няколко взаимно свързани научни области, които доц. Димитрова е представила в списъка с приносите си. Първите две области на изследване имат главно теоретичен характер и се отнасят до анализ на прозодията (интонацията и ритъма на речта) в английски и български, осъществен в теоретичните рамки на автосегментно-метричния модел на интонационната фонология (публикации № 1, 2, 4, 7, 12); следващите две области имат отношение както към фундаментални проблеми на фонологията, така и към въпроси на лингводидактиката, като отчитат влиянието на родноезиковата прозодия върху прозодията на чуждия език в произношението на българи, изучаващи английски и немски, и в речевата продукция на билингви с български и джудезмо (публикации № 1, 3, 6, 8, 9, 10, 11, 14); последната област има научно-приложен характер и се отнася до преподаването на английско произношение на български студенти филолози с фокус отново върху речевата прозодия (публикации № 1, 2, 5, 6, 9, 10, 13, 15).

В по-нататъшното си изложение ще се спра основно върху монографията „Prosody in L2. Bulgarian-Accented English“, тъй като в нея са обединени повечето от споменатите по-горе области на изследване.

Монографията е посветена на един често недооценяван аспект от овладяването и ученето на втори или чужд език (обединени под термина L2): прозодията в нейните проявления на равнище акцентна дума, интонация и темп на речта. Не е нужно да познаваме основно областта на изследване, в която работи авторката, за да си дадем сметка, че това научно поле е твърде малко проучено у нас: подсказват ни го цитираните от Димитрова източници. Публикуването на тази монография поставя фонетиката, фонологията и лингводидактиката в България в крак с най-новите постижения на световната лингвистика.

Монографията е структурирана в увод, 5 глави и заключение, което представя обобщение на най-важните постижения на изследването, както и възможностите за бъдещи проучвания. Следвайки класическата схема при излагането на информацията, утвърдена за монографичния жанр, доц. д-р Снежина Димитрова изгражда най-напред теоретичната рамка на изследването, като се опира върху внушителна библиография от

160 заглавия на английски, немски и български език. Въвеждането на читателя в теоретичните проблеми на прозодията (Глава 1.) започва с изчерпателно и методично дефиниране на нейните основни аспекти: ударение, темп, ритъм и интонация. Втората глава определя мястото, което заема прозодията в овладяването/ ученето на втори език и предлага критичен анализ на някои от най-популярните модели за описание на английската интонация от гледна точка на преподаването на английски език на чужденци. Особено важен в теоретично и методологично отношение е моделът на Менен (The L2 Intonation Learning Theory, or LILt), в който се прави класическото за лингвистиката от Сосюр насам разграничение между емическо и етическо равнище, т.е. между фонологична репрезентация и фонетична имплементация на прозодичните параметри – теория, която доц. д-р Снежина Димитрова прилага в собствените си изследвания. Глава 3. съдържа описание на британската и американската традиция в моделирането на английската интонация. Авторката убедително мотивира избора на автосегментно-метричния модел на интонационната фонология и на системата ToBI (Tones and Break Indices) за транскрибиране и аотиране на интонационни акценти и индекси в английски език. Тази система се използва през последните 20 години като обща методологическа рамка и за описание на интонацията на редица други езици, като немски, гръцки, холандски, японски, корейски, а благодарение на усилията на доц. д-р Снежина Димитрова, и на съвременния стандартен български език. Четвъртата глава представя в дълбочина прилагането на автосегментно-метричния модел на интонационната фонология и на системата ToBI, първо, към нотирането на интонацията на американския английски и на т. нар. RP (или Received Pronunciation на британския английски – вариант, който често е предпочитан и от българските студенти англицисти), и, второ, към българската интонационна система. Прецизното описание на българската интонация и интонационната граматика в теоретичните рамки на автосегментно-метричния модел на интонационната фонология в системата BG_ToBI е базирано върху разработката на доц. д-р Снежина Димитрова съвместно с проф. Бистра Андреева и има приносен характер не само за англицистиката, но и за българистиката. То включва две прозодични единици (интонационна фраза и междинна фраза), пет интонационни акцента (L*, L*+H, L+H*, H*, H+!H*), два фразови акцента (L- и H-) и три гранични тона (L%, H% и %H). Важно постижение е отчитането на различни комуникативни типове изказване, наред със стратегии за сигнализиране на информационната структура в езика чрез използването на различни комбинации от словоред и интонационни акценти.

Петата глава съпоставя българската и английската прозодия с цел да се разкрият приликите и разликите между двата езика и да се направят прогнози за поява на вероятни отклонения в интонацията на L2 и съвременния стандартен български, тъй като според авторката доброто овладяване на прозодията на втория или чуждия език се опира върху добре проучените прилики и разлики между двете системи. Изтъкването на приликите и разликите е в няколко насоки: на системно равнище, на равнище реализация, на семантично и на честотно равнище. Тази глава е изцяло новаторска и съдържа сериозни теоретико-методологични приноси за описанието на прозодията и за прилагането на това описание в лингводидактиката на L2.

Шестата глава изследва влиянието на родноезиковата прозодия върху прозодията на чуждия език. Тя съдържа описание на собствени експерименти, изследващи прозодичните характеристики на английския език с български акцент, като данните са от носители на български като роден с напреднало ниво на владеене на английски и от носители на британски английски. Описват се разликите в произношението, свързани с метричната структура, ритъма и ударението в изолирани думи, във фрази и изречения; характеристики на интонацията (ниво и диапазон на основния тон), темпорални характеристики (времетраене на интонационната фраза, на сричката, броя на паузите) и т.н. Отчитат се стратегиите за маркиране на фокуса в двата езика. Установените статистически значими разлики може да бъдат обяснени с родноезиков трансфер, но авторката се въздържа от генерални обобщения, а по-скоро говори за потенциален източник на проблеми. Обобщавайки резултатите от изследванията в заключителната 7. глава, доц. д-р Снежина Димитрова напомня, че предвиждането на трудностите и отклоненията от интонационния модел на английския език в речевата продукция на лица с български като L1 изисква по-голям обем от данни – особено когато става дума за семантичното и честотното измерение на анализ.

Монографията „Prosody in L2. Bulgarian-Accented English“ е написана със забележителен професионализъм и дълбочина в третирането на разглежданата проблематика. Систематичното описание на българската интонация в теоретичните рамки на автосегментно-метричния модел на интонационната фонология и прилагането на този модел за контрастивното описание на българската и английската прозодия е новаторско в пълния смисъл на това понятие. Анализите на експерименталните данни са осъществени прецизно, изводите са убедителни, подчертана е и връзката между теоретичната страна на изследванията и възможното им приложение в преподаването на английската прозодия. Освен това бих желала да спомена, че доц. д-р Снежина

Димитрова притежава рядката способност да представя на читателя трудните, непопулярни теории по достъпен начин. За това допринасят и множеството фигури и таблици, които онагледяват текста.

Както вече споменах, няма да се спирам на студиите и статиите от списъка, посветени на сходни проблеми.

Ограниченият обем, към който трябва да се придържам, не ми позволява да коментирам и монографията „In Search of Speech Rhythm in Bulgarian (in comparison with English)“, публикувана на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“, но приемам приносните моменти в нея, които е изтъкнала авторката.

Бих желала да спомена само още две области на изследване, които имат също така новаторски характер. Едната е свързана с влиянието на възрастта върху прозодичната вариативност в съвременния български език (изследвано в статията “Speaker age effects on prosodic patterns in Bulgarian” (№ 12 от списъка). Възрастовите разлики се проявяват в честотния обхват, минималните стойности на F0, времетраенето на сричките и интонационните фрази и продължителността на паузите. Смяя да се надявам, че това пионерско проучване ще бъде последвано и от други подобни проучвания.

Другата област има приложен характер и в нея попадат два тематични кръга. Единият е свързан с проучване на трудностите при дистанционно обучение по произношение по време на COVID пандемията (в статията “Teaching English Pronunciation During the Covid Pandemic”, публикация № 5 от списъка). Обсъждат се предимствата и недостатъците на различни дигитални ресурси, които студентите намират за полезни. Другият тематичен кръг се отнася до избора на произносителен модел от студентите англицисти и е представен в статиите “The choice of model in teaching English pronunciation at tertiary level” и “Global Spaces, Accent Spaces and their Perception by Bulgarians” (публикации № 13 и 15 от списъка).

Справката в Google Scholar за публикационната и цитатната активност на авторката отчита общо 308 цитирания, 96 от които са след 2017 г. Това доказва, че чрез публикациите си доц. д-р Снежина Димитрова е не просто „видима“, не просто „присъства“ в полето на науката, а че създадените от нея текстове са неотменима част от научноизследователския дискурс в областта на фонетиката и фонологията и лингводидактиката и са оказали безспорно влияние върху развитието на изследваните от нея научни области.

Позовавайки се на казаното дотук, бих желала да подчертая, че доц. д-р Снежина Димитрова отговаря на всички законови изисквания за заемане на длъжността „професор“ по обявения конкурс, което ми дава основание убедено да предложа избирането ѝ на академичната длъжност „професор“ по научната специалност **2.1 Филология (Фонетика и фонология (английски език), обявен в ДВ, бр. 30 от 15.04.2022**, както и да апелирам към останалите членове на научното жури да дадат положителен вот.

19.08. 2022

/Проф. дфн Юлияна Стоянова/